

A HAND Szövetség és a HAND Globális Nevelés Munkacsoport tagjainak ajánlásai a magyar kormányzati intézmények számára a globális felelősségvállalásra nevelés magyarországi helyzetének előmozdítása érdekében

Budapest, 2024. november 29.

Bevezetés

A globális felelősségvállalásra nevelés (vagy globális nevelés) célja, hogy az oktatás segítségével felkészítse az egyént a globalizáció következtében felmerülő komplex társadalmi, gazdasági, környezeti és politikai kihívások megértésére és kezelésére. Az Európai Unió és az [ENSZ Fenntartható fejlődési céljai](#) (Sustainable Development Goals - SDG) egyre inkább előtérbe helyezik a globális felelősségvállalást, különösen az SDG 4.7 célkitűzés révén, amely minőségi oktatást sürget az emberi jogok, a fenntarthatóság és a globális állampolgárság értékeinek közvetítésével.

SDG 4.7: "2030-ra minden tanuló számára biztosítani kell, hogy olyan tudást és készséget szerezzen, amely a fenntartható fejlődés előmozdításához szükséges, beleértve egyebek közt a fenntartható fejlődés, és a fenntartható életmódokkal, az emberi jogokkal, a nemek közti egyenlőséggel, a béke és az erőszakmentesség kultúrájának előmozdításával, a **globális felelősség szemléletével**, a kulturális sokszínűség és a kultúrának a fenntartható fejlődéshez történő hozzájárulásával foglalkozó oktatás révén." (Világunk átalakítása - Fenntartható fejlődési keretrendszer 2030)

Magyarországon azonban a globális nevelés csak kis mértékben integrálódott az oktatási rendszerbe, és jelenlegi helyzete széttöredezett, elsősorban a civil szervezetek által vezetett kezdeményezésekre támaszkodik. Ezért tartotta fontosnak a [Nemzetközi Humanitárius és Fejlesztési Civil Szövetség](#) (nemzetközi nevéből rövidítve: HAND Szövetség) [Globális Nevelés Munkacsoportja](#) a 2024-es magyar uniós tanácsi elnökség apropóján, hogy jelen dokumentumban áttekintse a globális nevelés hazai helyzetét, valamint, hogy megfogalmazza, hogy milyen lépések lennének szükségesek annak érdekében, hogy a globális nevelés tematikája és szemlélete helyet kapjon az oktatás minden szintjén és színterén.

A 2003-ban alapított, jelenleg 13 tagú Szövetség olyan civil szervezeteket tömörít, amelyek alacsony és közepes jövedelmű országokban nemzetközi fejlesztési együttműködési (NEFE) és humanitárius programokat hajtanak végre, ill. itthon a globális kihívások kapcsán globális felelősségvállalásra és fenntarthatóságra neveléssel és kapcsolódó szemléletformálási témákkal foglalkoznak. A Szövetség számára a globális nevelés kiemelt prioritás, amivel 2024 során a magyar EU-s elnökség alatt zajló uniós támogatású [projektje](#) alatt is intenzíven foglalkozik, többek között jelen szakpolitikai anyag keretében. A témával a Szövetség 2007-ben alakult Globális Nevelés Munkacsoportja foglalkozik behatóan, mely HAND-tagokon túl más szektorok képviselőit (oktatókat, kutatókat, pedagógusokat,

szakértőket, egyéb civileket stb.) is bevonva képviseli a globális szemléletet a formális és nem-formális oktatási területeken. A munkacsoportba folyamatosan várja a Szövetség további szakemberek bekapcsolódását is.

Előzmények

A magyar kormányzat a nemzetközi fejlesztési együttműködési szakpolitika és intézményi végrehajtás 2000-es évek elején történő beindításával egyidőben a NEFE-hez kapcsolódó szemléletformálás terén is aktív szerepet vállalt. A területért felelős Külügyminisztérium kis volumenű saját kezdeményezések mellett elsősorban pályázati keretek között civil szervezetek és oktatási intézmények aktivitásainak támogatásán keresztül járult hozzá a terület fejlesztéséhez. **A 2010-es évek közepén a nemzetközi trendeknek megfelelően elindult egy intenzív szakmai párbeszéd is a kormány, a civil szervezetek és egyéb szereplők között a globális nevelés kapcsán, civil ajánlások és kormányzati koncepció születtek,** számos dologban egy álláspontot képviselve. 2015-ben a HAND Szövetség közzétette ajánláscsomagját a globális felelősségvállalásra nevelés nemzeti koncepciójának kidolgozásához ([Ajánlások a globális felelősségvállalásra nevelés nemzeti koncepciójának kidolgozásához](#)). 2016-ban az érdekelt szereplőkkel történt többszöri egyeztetést követően a magyar kormány kormányhatározat keretében hagyta jóvá a [KONCEPCIÓ a globális felelősségvállalásra nevelésről a formális és nem-formális oktatásban Magyarországon](#) című hivatalos dokumentumot. Ezt követően azonban ez az ígéretes folyamat lendületét veszítette, a helyzetértékelést és a kitűzött célokat nem követte gyakorlati megvalósítás.

A 2015-ben a HAND Szövetség által készített ajánláscsomag megírása óta csaknem tíz év telt el. A dokumentum konklúziója tíz év után is érvényes, a közoktatás egészét strukturálisan nem hatja át a globális nevelés szemlélete. Továbbra is megfigyelhető, hogy a kezdeményezések sporadikusak, elszigetelten léteznek és az egyéni szereplők téma iránti elköteleződésén és motivációján múlnak.

Globális szintre kitekintve 2015-ben kerültek elfogadásra az **ENSZ Fenntartható fejlesztési céljai**, köztük a 4.7-es, fenntarthatóságra és globális állampolgárságra nevelésre vonatkozó célkitűzés. Európában 2022-ben a [Global Education Network Europe](#) (GENE), mely az európai országok globális nevelésért felelős kormányzati szerveit fogja össze, és melynek örömteli módon Magyarország is tagja, a 2002-es Maastrichti Nyilatkozat 20 éves évfordulójára és annak megerősítéseként elfogadta a [Dublini Nyilatkozatot](#), melyhez így hazánk is csatlakozott. A Nyilatkozat egy új európai jövőképet fogalmazott meg a globális nevelés terén, frissítette a globális nevelés definícióját, és kötelezettségvállalásokat fogalmazott meg a kormányzatok és az európai szintű szereplők oldaláról az oktatás nemzetközi szolidaritáshoz, az emberi jogokhoz, a globális társadalmi igazságossághoz, a fenntarthatósághoz és a békéhez való hozzájárulásban betöltött szerepére vonatkozóan. A Dublini Nyilatkozat 2022-es elfogadása óta számos európai országban erősödött a globális nevelés szemlélete politikai rendelkezések szintjén is. Belgium, Csehország, Franciaország, Írország, Olaszország, Lettország, Luxemburg, Málta, Portugália, Szlovákia és Spanyolország különböző módokon integrálják a nyilatkozat elveit nemzeti stratégiáikba, oktatási programjaikba és együttműködéseikbe.

2024 második felében Magyarország tölti be az Európai Unió Tanácsának soros elnökségét. Ebben a kiemelt periódusban a Szövetség szeretne külön figyelmet irányítani a globális nevelés fontosságára, ezáltal elősegítve, hogy e terület helyi, regionális és globális szinten is megerősödjön és szereplői kapcsolódni tudjanak egymáshoz. A magyar tanácsi elnökség idejére időzítve 2024 november végén a globális nevelés terén aktív **európai hálózatokkal közösen a HAND Szövetség egy [nemzetközi](#)**

konferencia keretében kívánt teret adni annak, hogy az érdekelt szereplők mind európai, mind hazai szinten áttekinthessék, hogy mi történt a Nyilatkozat két évvel korábbi elfogadása óta eltelt időben. A rendezvény nem titkolt szándéka, hogy elősegítse a magyar kormányzat, a helyi civil szervezetek és az egyéb szektorok közötti együttműködést a globális nevelés területén. A hazai folyamatok összefoglalása és előmozdítása érdekében állították össze a Szövetség és a Globális Nevelés Munkacsoport tagjai a jelen dokumentumot is, mely a konferencia során került bemutatásra.

Mi a globális nevelés?

“A globális nevelés olyan oktatás, amely lehetővé teszi az emberek számára, hogy kritikusan reflektáljanak a világra és saját helyükre benne; hogy megnyissák szemüket, szívüket és elméjüket a világ valóságára helyi és globális szinten egyaránt. Képessé teszi őket arra, hogy megértsék, elképzeljék és reméeljék a változást, és hogy aktívan cselekedjenek egy olyan világ megteremtéséért, amelyben érvényesül a társadalmi és klímaigazságosság, a béke, a szolidaritás, az egyenlőség, a bolygó fenntarthatósága és a nemzetközi megértés.” (Dublini Nyilatkozat)

A Szövetség mindenkori szakpolitikai álláspontja kialakításakor a Globális Nevelés Munkacsoport által 2007-ben megalkotott értelmezést veszi alapul:

„A globális nevelés a globalizáció által létrehozott – társadalmi, gazdasági, technológiai, politikai, demográfiai és környezeti – egyenlőtlenségek, globális folyamatok megismerését és alakítását szolgálja. Célja a résztvevő érzékenyebbé válása, társadalmi részvételének erősítése, valamint a jövő generációk iránt érzett felelősségének a növelése, illetve az ezekhez tartozó attitűdök és kompetenciák fejlesztése. Ezt egy dinamikus, aktív tanulási folyamat kialakításával, támogatásával, és szemléletformálással éri el, amely az állandóan változó globális társadalom, ezen belül az én és tágabb környezetének viszonyára összpontosít. Felkészít az egyén helyének, szerepének, esetleges felelősségének értékelésére, egyéni és közösségi feladatainak meghatározására a globális folyamatokban. Nyitott gondolkodásra, kritikus szemléletre, globális szolidaritásra, felelősségvállalásra és tudatos együttműködő cselekvésre sarkall.”

A globális nevelésnek különböző definíciói és értelmezései léteznek, emellett nagymértékű átfedést mutat más oktatási területekkel, pl. fenntarthatóságra nevelés, inter- és multikulturális nevelés, demokráciára és aktív állampolgárságra nevelés, békére nevelés stb.. Az értelmezések igen vegyes képet mutatnak a tekintetben, hogy milyen területek tartoznak a globális nevelés ernyője alá, vagy hogy a globális nevelés képezi-e részét a fenntarthatóságra nevelésnek vagy éppen fordítva. Utóbbi aspektus olyan tekintetben jelenthet problémát, hogy a fenntarthatóságra nevelés sokszor elsősorban a környezeti fenntarthatóságra és a természeti erőforrások megőrzésére fókuszálhat, míg a globális nevelés a társadalmi és gazdasági összefüggések feltárására is törekszik a globális szegénység és a társadalmi egyenlőtlenségek leküzdése érdekében. A magyar oktatási rendszerben a fenntarthatóságra nevelés, környezeti nevelés jelenleg erősebben integrált, az oktatók és a döntéshozók körében is ismertebb és szélesebb körben alkalmazott megközelítés, mint a globális felelősségvállalásra nevelés. Sok esetben a környezeti fenntarthatóságra irányuló kezdeményezések megléte megkérdőjelezi egyes szereplőkben, hogy miért kellene még a globális nevelési szemlélettel is külön foglalkozni, így a két terület különbségének, egyúttal összefüggésének tisztázatlansága bizonyos szempontból akadályt képez a globális nevelés hazai érvényesülésének útjában. Alapvetően két út is elképzelhető ennek az akadálnak az elhárítására. A fenntarthatóságra nevelés esetében a környezeti mellett a társadalmi és gazdasági dimenziók belefoglalását erősíthetjük meg, de a fenntarthatóságra nevelés mellett önálló megközelítésként létezhet a továbbiakban is a globális nevelés. Bizonyos tekintetben ezzel a két oktatási területtel külön is foglalkozó UNESCO is ezt a

megoldást alkalmazza amikor *education for sustainable development*-ről és *global citizenship education*-ről beszél. Az elsősorban a globális nevelés által képviselt sajátos oktatási területek, témák és készségek érvényesítése érdekében elengedhetetlen a stratégiai megközelítés keretében a két terület viszonyát úgy rendezni, hogy az a kormányzati döntéshozatalban, a területet meghatározó jogi és szakpolitikai dokumentumokban is megjelenjen. Amíg ez nem történik meg, addig továbbra is fennáll az oktatáspolitikai, az intézményi irányítói és az oktatók esetleges értetlensége és érdektelensége a globális nevelési tartalmak és kompetenciák integrálásával szemben.

AJÁNLÁS: *A magyar kormányzat alakítson ki egy olyan átfogó szakpolitikai keretet, amely a globális nevelés és a fenntarthatóságra nevelés közötti kapcsolatot egyértelművé teszi, valamint biztosítja mindkét terület céljainak és kompetenciáinak koherens integrálását az oktatáspolitikai dokumentumokba, a pedagógusképzésbe és a tantervi követelményekbe.*

Miért kulcskérdés a globális felelősségvállalásra nevelés a 21. században?

“A globális nevelés segít elsajátítani a tudást, kritikus gondolkodást, készségeket, kompetenciákat, attitűdöket és értékeket, amelyek nélkülözhetetlenek a mind bizonytalanabbá váló világ összetettségének megértéséhez, sokszínű örökségünk és a különböző kultúrák gazdagságának megbecsüléséhez, valamint a válsághelyzetekre és a békét fenyegető veszélyekre adott válaszok megfogalmazásához.” (Dublini Nyilatkozat)

A klímaváltozás, a migráció, a társadalmi egyenlőtlenségek és más globális problémák egyre nagyobb hatással vannak Magyarországra is. A globális felelősségvállalásra nevelés szemléletformáló hatásán keresztül segíti a fiatalok és a felnőttek felkészítését ezen kihívások megértése és megoldása érdekében. **A globális felelősségvállalásra nevelés interdiszciplináris megközelítése hozzájárul a kritikus gondolkodás, a problémamegoldó készség és a kooperativitás fejlesztéséhez, így a diákok felkészültebbé válnak a 21. századi munkaerőpiacon és társadalomban való helytállásra is.**

A Szövetség 2015-ös ajánlásaiban megfogalmazott alapvetést ma is érvényesnek tartjuk. A globális nevelés

- “képesé teszi a résztvevőket arra, hogy megértsék a kölcsönös függésen alapuló világot és a globális problémákat, mint például a szegénység, a klímaváltozás, a háborúk és regionális konfliktusok;
- képesé teszi a résztvevőket arra, hogy megküzdjenek az egyre gyorsuló társadalmi változások okozta bizonytalansággal, valamint arra, hogy együtt éljenek a különböző kultúrákkal és életstílusokkal;
- segíti a résztvevőket abban, hogy a sajátjuktól eltérő társadalmi csoportok (pl. kisebbségek, vidéki népcsoportok, valamint a gazdaságilag és kulturálisan leszakadók) perspektívájából is képesek legyenek értelmezni a világot.”

Meggyőződésünk, hogy **hatékony, fenntartható magyar nemzetközi fejlesztési együttműködés nem képzelhető el a hazai társadalom támogatása nélkül.** A HAND Szövetség 2024 júliusában lefolytatott reprezentatív [közvéleménykutatása](#) azt mutatja, hogy a magyar lakosság többsége Magyarországot közepes fejlettségű országnak látja - tévesen, hiszen hazánk az OECD és az Európai Unió tagja és GDP tekintetében is a világátlag felett teljesít - amelynek elsősorban a saját problémáira kell koncentrálnia, mielőtt más országoknak nyújt segítséget. A fiatalok a legtöbb kérdésben az átlagnál kevésbé tájékozottak, viszont ennek ellenére sok tekintetben az átlagnál támogatóbbak. A részletesebb fókuszcsoportos beszélgetésekből az derült ki, hogy a válaszadók nem tartják fontosnak a fejlődő

országokban zajló események, közügyek nyomon követését, hírfogyasztásuk, a közéleti, politikai érdeklődésük kifejezetten Magyarország-központú, és csak néhány, kitüntetett szerepbe kerülő külföldi esemény kap figyelmet körükben (pl. orosz-ukrán háború, gázai konfliktus). A fejlődő országokban zajló események, közügyek távolinak tűnnek számukra, amelyek nincsenek közvetlen hatással Magyarországra, és úgy érzik, ők sem lehetnek innen hatással rájuk. Mindamellettenek ellenére, vagy éppen ezért, **egyöntetű a megkérdezettek között a vélemény, hogy szükség van a globális problémákkal kapcsolatos ismeretek bővítésére az oktatásban.**

AJÁNLÁS: A tájékozottság, a megértés, az elkötelezettség és az aktív állampolgári fellépés elősegítése érdekében a kormánzatnak is, ugyanúgy, ahogy más szektoroknak is, aktív szerepet kell vállalnia hazánk globális felelősségvállalásának hátterében húzódó okok, a globális kihívások és összefüggések megismertetésében és értelmezésében.

A kormányzat szerepe

Jelenleg a terület legalapvetőbb kihívása az, hogy a 2016-ot megelőző évekkel ellentétben **nincs egyértelmű kormányzati szereplő vagy intézmény, amely felelősséget vállalna a terület koordinálásáért és fejlesztéséért.** 2014-ig a helyzet ennél sokkal egyértelműbb volt, a Külügyminisztérium felelt a területért. A 2014-ben elfogadott NEFE-törvényben a külügyért és az oktatásért felelős minisztereknek lett közös feladata együttműködni "a nemzetközi fejlesztési együttműködési és nemzetközi humanitárius segítségnyújtási tevékenység hazai társadalmi támogatottságának növelésében, a fiatal generáció szemléletformálásban, az önkéntesség szerepének erősítésében, és a globális felelősségvállalásra nevelés előmozdításában" (2014. évi XC. törvény). Ugyanez a kötelezettség most már kiterjed a felsőoktatásért felelős miniszterre is a NEFE-törvényt felváltó Hungary Helps Programról szóló törvény értelmében (2023. évi LXXXIX. törvény). A 2016-os Konceptió is erre a munkamegosztásra építve fogalmazta meg a szükséges kormányzati lépéseket. Ezekből azonban alig valósult meg valami, részben talán éppen annak köszönhetően, hogy a felelősség megosztásával végül semelyik minisztérium nem érezte magáénak az ügyet. Jelenleg is ugyanez a helyzet, amin **az oktatási terület számos minisztérium alá rendelése sem segít.** Egy speciális szemlélet, mint amilyen a globális nevelés, oktatásban történő érvényesítése kapcsán jelenleg a közoktatásért felelős Belügyminisztérium, a felsőoktatásért, szakképzésért és ifjúsági ügyekért felelős Kulturális és Innovációs Minisztérium, a fenntarthatóság kapcsán szemléletformálási feladatokat ellátó Energiaügyi Minisztérium, és a NEFE okán a Külgazdasági és Külügyminisztérium képviselőivel is egyeztetni érdemes és szükséges.

Jól jellemzi a helyzetet az egyik, vagy talán egyetlen konkrét intézkedés, amely megvalósult a Konceptióból, aminek értelmében hazánk is tagjává vált a kormányzati szereplők globális neveléssel foglalkozó Global Education Network Europe elnevezésű európai hálózatának. Hazánk 2019-es belépését követően a NEFE-törvény és a kormányzati Konceptió értelmében a külügy és az Emberi Erőforrások Minisztériuma delegálta 1-1 képviselőjét a szervezetbe. Utóbbi minisztérium küldötte felelt szakmailag a területért, amely munkát 2022 után az EMMI megszűnésével a Belügyminisztérium kötelékében folytatta. A Belügyminisztérium képviselőjének 2023-as távozása óta azonban nincs megoldva Magyarország képviselete a szervezetben, mindamellettenek, hogy az Európai Ügyek Minisztériumának tájékoztatása szerint jelenleg a szervezet ügyeiért a Kulturális és Információs Minisztérium Felsőoktatásért, szak- és felnőttképzésért, fiatalokért felelős államtitkársága és a Belügyminisztérium Köznevelési államtitkársága felel közösen.

A fentiek alapján egyértelmű a civil szervezetek számára, hogy amíg nincs világos politikai akarat a terület fejlesztésére, illetve egyértelmű kormányzati felelős kijelölve, a globális nevelés ügye mindig másodlagos kérdés marad még az érdekelt kormányzati szereplők számára is. A továbblépéshez szükséges alapok megteremtéséhez elengedhetetlen lenne a kormányzati szervek közötti koordinációt és a releváns szakpolitikai területek közötti koherenciát elősegítő, a különböző minisztériumok munkáját a területen összefogó munkacsoport létrehozása.

AJÁNLÁS: *A kormányzat, összhangban a Hungary Helps törvény 21. §-ával hozzon létre egy egységes, átlátható felelősségi struktúrát és munkamegosztást, amely kijelöli a globális nevelés koordinálásáért és fejlesztéséért felelős kormányzati intézményt, lehetőleg egy intézményközi bizottság vagy munkacsoport felállításával, biztosítva ezzel a terület stratégiai támogatását és folyamatos képviseletét hazai és nemzetközi szinten. Ennek keretében mielőbb váljon aktívabbá hazánk képviselete a GENE hálózatában, és használja ki a hálózatban rejlő lehetőségeket.*

Stratégiai tervezés

A kormányzatok "törekszenek a globális nevelés fejlesztésére irányuló nemzeti, regionális, helyi és ágazati stratégiák kidolgozására vagy - ahol már léteznek - megerősítésére". (Dublini Nyilatkozat)

A területen dolgozó magyar civil szervezetek hosszú távon fontosnak tartják egy a globális nevelésre vonatkozó, akár a fenntarthatóságra nevelés területével összekötve kidolgozott, kormányzati stratégia megalkotását. Egy átfogó stratégia lehetőséget adna az erőforrások koordinált elosztására és a különböző szektorok együttműködésének erősítésére, illetve biztosítaná, hogy a globális nevelés témái hosszú távon és rendszerszinten beépüljenek az oktatási rendszerbe.

Jelen helyzetben azonban, amíg a terület még alig élvez prioritást, elsődlegesen egy tudatos építkezési folyamatra lenne szükség, ami mellett valóban elkötelezett a kormányzat. Ez az építkezési folyamat egy későbbi stratégia alapjait is megteremtheti. Ahogy minden szakpolitikai terület esetében, így ezen a területen is egy komplex tervezési módszertan szempontrendszere kell, hogy érvényesüljön. Ennek kiindulása a terület részletekbe menő feltérképezése és háttérelmzések készítése. Ezt követi a végrehajtás, a nyomonkövetés és az eredmények kiértékelése, majd az újratervezéssel indul útjára egy új ciklus. Jelenleg az előző pontokban ismertetett problémák hatékony feloldása érdekében első lépésként egy hiánypótló, a globális nevelés helyzetét a fenntarthatóságra neveléssel és egyéb oktatási megközelítések helyzetével összekapcsolva feldolgozó **háttérelmzés elkészítésére** van szükség. Ez nem képzelhető el az érdekelt szereplők, szakértők, kutatóintézetek bevonása nélkül, akik minden lépésnél a folyamat és a jövőre vonatkozó tervek és sikeres végrehajtásuk esélyét növelnék.

AJÁNLÁS: *A kormányzat a terület stratégiai alapú fejlesztése érdekében első lépésként kezdeményezzen egy részletes háttérelmzést a globális nevelés helyzetéről a kapcsolódó oktatási területekkel összefüggésben, az érdekelt szereplők, szakértők és kutatóintézetek bevonásával, amely alapot nyújthat később egy stratégia kidolgozásához.*

Jelen dokumentumban nem célunk minden lehetséges beavatkozási terület tekintetében részletes ajánlásokat megfogalmazni, azonban kiemeljük azokat a kérdésköröket, amelyeknek különös figyelmet kell szentelni az elkövetkező időszakban, stratégiatervezés keretében, de annak hiányában is.

Szektorok közötti együttműködés

“Támogatjuk a helyi, regionális, nemzeti, pán-európai és nemzetközi szintek közötti folyamatos koordinációt annak érdekében, hogy biztosítsuk a szakpolitikai párbeszéd és a szakpolitikai koherencia előmozdítását ezen a területen.” (Dublini Nyilatkozat)

A nemzeti közoktatási rendszerek „saját erőből” szinte sehol sem képesek megoldani a globális felelősségvállalásra nevelés tartalmának és módszereinek kidolgozását és megvalósítását a releváns civil szervezetekkel s egyéb szektorokkal való együttműködés nélkül. E téren alapvetőnek tekintendő a *multistakeholder* megközelítés, ami azt jelenti, hogy a lehető legkülönbözőbb/legváltozatosabb szereplőket vonjuk be a globális nevelést érintő egyeztetésekbe és végrehajtási feladatokba. A hagyományosan állami, civil és oktatási intézményi oldalak hangsúlyozása mellett szükséges más területen tevékenykedő szereplőket is bevonni; ez lehet helyi érdekképviselő, önkormányzat, közszolgáltatók, sajtó illetve az üzleti szféra is. Ez egyrészt azért fontos, mert a globális nevelés ügyének előmozdítása érdekében megfogalmazott célok annál reálisabbak és annál sikeresebben megvalósíthatók lesznek, minél több érdekelt szereplő vett részt a kialakításukban. Másrészt a különféle szereplők azzal, hogy behozzák saját szempontrendszerüket és jógyakorlataikat, gazdagítják azt a módszertani tárházat, amellyel e területtel foglalkozni érdemes.

AJÁNLÁS: *A kormányzat erősítse meg a civil szervezetekkel és az egyéb nem állami szereplőkkel való együttműködést, mivel a globális felelősségvállalásra nevelés tartalmának kidolgozása és megvalósítása csak így biztosítható hatékonyan a formális és nem-formális oktatási keretek között. Ennek képezze részét egy egyeztető testület felállítása is, a kormány koordinálása mellett.*

Pénzügyi források

Nemzeti szinten “megfelelő, hozzáférhető és - ahol lehetséges - kiszámítható források biztosítsa a globális nevelés számára” (Dublini Nyilatkozat)

A NEFE-hez kapcsolva a legtöbb donorország támogat társadalmi szemléletformálásra, fejlesztési vagy globális nevelésre irányuló kezdeményezéseket, melyeket maguk a kormányzati intézmények, illetve civil szervezetek vagy más szereplők hajtanak végre. Sokszor azonban a NEFE-ért felelős szereplők ezek célját az egyes támogatásokról és projekttevékenységekről szóló PR célú kommunikációban látják, holott itt elsősorban a társadalmi támogatottság megteremtéséről, a globális kihívások és a globális világban betöltött szerepünk megértéséről van szó. Nem véletlen, hogy az OECD statisztikákban is hivatalos fejlesztési támogatásként (Official Development Assistance - ODA) számolhatók el az erre fordított összegek, és van olyan donornemzet, ahol az ODA bizonyos %-át kifejezetten erre a célra szánják. Az OECD statisztikáiban Magyarország nem jeleníti meg az erre fordított hazai forrásokat, holott bizonyos, hogy a környezeti és fenntarthatóságra nevelés körében kormányzati támogatással megvalósuló tevékenységek egy releváns része itt mindenképpen elszámolható lenne, a (jóval kevesebb) valóban globális nevelésre fordított forrásokkal egyetemben.

A kormányzat jelenlegi tétlensége ezen a területen kevésbé érthető a 2016-ot megelőző szerepvállalásának fényében. A NEFE 2002-03-as indulásával egyidőben a Külügyminisztérium egyik feladata a szemléletformálás volt, amihez kapcsolódóan éves rendszerességgel hirdetett pályázatokat, akár uniós projektek önrészenek támogatására is civil szervezeteknek, oktatási intézményeknek, egészen 2016-ig; a területtel kapcsolatos szakpolitikai koncepcióját pedig, amiben előrevetítette források rendelkezésre bocsátását is, 2016-ban kormányhatározatban hagyta jóvá.

A 2016-os kormányzati Koncepció szellemében is, annak érdekében, hogy a globális neveléssel hosszútávon és kiszámíthatóan tudjanak foglalkozni a szakemberek, kormányzati ciklusokon átívelő forrástervezés és kiszámítható pályázati lehetőségek megteremtése szükséges. Ennek része a 2016 előtt létező szemléletformálásra vonatkozó pályázatok valamilyen formában történő újraindítása és az EU-s támogatású projektek önrészéhez való hozzájárulás biztosítása. Utóbbi elősegítené az elérhető hazai források megtöbbszörözését az uniós támogatások lehívásával.

AJÁNLÁS: Teremtsen a kormányzat kiszámítható és hosszútávon tervezhető pénzügyi forrásokat a globális nevelés támogatására, beleértve a korábbi szemléletformálási pályázatok újraindítását és az EU-s projektek önrészének biztosítását.

Kapacitásépítés

“Támogatjuk az ifjúsági szervezetek, civil szervezetek, felnőttoktatási és közösségi szervezetek, társadalmi mozgalmak, helyi és regionális önkormányzatok, diaszpóra közösségek, más régiókból származó partnerek és kollégák, valamint kutatók munkájának megerősítésére irányuló kezdeményezéseket, elismerve szakértelmüket a globális nevelés területén.” (Dublini Nyilatkozat)

Ahhoz, hogy a globális nevelés körébe tartozó kezdeményezések hatékonyak legyenek, a közreműködő szereplők, azaz oktatók, intézményirányítók, döntéshozók, civil szervezetek és egyéb szakemberek kapacitásait céltudatosan szükséges fejleszteni. Kiemelten fontos a pedagógusképzés és továbbképzés fejlesztése, valamint a globális felelősségvállalásra nevelés integrálása ezekbe, hiszen alapvető diszfunkció, hogy civil szervezetek tartanak iskolai foglalkozásokat, ami a pedagógusok feladata lenne; a civil szervezetek szerepe inkább a pedagógusok felkészítésében és az iskolán kívüli társadalmi programok szervezésében kellene megnyilvánuljon. A kapacitásépítés biztosítja, hogy az oktatási, civil és egyéb szektorok szereplői megfelelően felkészültek legyenek a globális kihívások feldolgozására. Az érdekelt szereplők kapacitásépítése lehetőséget biztosít a legújabb módszertani fejlesztések és nemzetközi jógyakorlatok megismerésére és alkalmazására, ami végső soron az oktatási rendszer modernizálásához és versenyképességéhez is hozzájárul. A kormányzati támogatás lehetővé teszi a rendelkezésre álló hazai és EU-s források hatékonyabb felhasználását, mivel a kapacitásépítés növeli a sikeres pályázatok számát és az elérhető források mértékét.

AJÁNLÁS: A magyar kormányzatnak céltudott kapacitásépítési programokkal kell támogatnia az oktatókat, intézményirányítókat, döntéshozókat, civil szervezeteket és szakembereket a korszerű és hatékony globális nevelési kezdeményezések megvalósítása érdekében, egyúttal, hogy elősegítsék az oktatási rendszer modernizálását, és növeljék a hazai és EU-s források sikeres felhasználását.

Összegzés

Jelen dokumentumban a Szövetség a globális felelősségvállalásra nevelés magyarországi helyzetének kihívásait és lehetőségeit kívánta összefoglalni, és részletes ajánlásokat fogalmazott meg a magyar kormányzat számára a terület fejlesztésére vonatkozóan, beleértve egy átfogó stratégiai keret kidolgozását, a civil szervezetekkel való együttműködés erősítését, kiszámítható pénzügyi források biztosítását és az érdekelt szereplők kapacitásainak fejlesztését.

A Szövetség Globális Nevelés Munkacsoportjának tagjai számítanak a kormányzati szereplők együttműködésére az ajánlások áttekintése és egyeztetése céljából a globális nevelés ügyének közös erőfeszítésekre épülő előmozdítása érdekében.

AJÁNLÁSOK

- A tájékozottság, a megértés, az elkötelezettség és az aktív állampolgári fellépés elősegítése érdekében **a kormánzatnak is, ugyanúgy, ahogy más szektoroknak is, aktív szerepet kell vállalnia** hazánk globális felelősségvállalásának hátterében húzódó okok, a globális kihívások és összefüggések megismertetésében és értelmezésében.
- **A kormányzat, összhangban a Hungary Helps törvény 21. §-ával hozzon létre egy egységes, átlátható felelősségi struktúrát és munkamegosztást**, amely kijelöli a globális nevelés koordinálásáért és fejlesztéséért felelős kormányzati intézményt, lehetőleg egy intézményközi bizottság vagy munkacsoport felállítása mellett, biztosítva ezzel a terület stratégiai támogatását és folyamatos képviseletét hazai és nemzetközi szinten. Ennek keretében mielőbb váljon aktívabbá hazánk képviselete a GENE hálózatában és használja ki a hálózatban rejlő lehetőségeket.
- A magyar kormányzat alakítson ki egy olyan **átfogó szakpolitikai keretet, amely a globális nevelés és a fenntarthatóságra nevelés közötti kapcsolatot egyértelművé teszi**, valamint biztosítja mindkét terület céljainak és kompetenciáinak koherens integrálását az oktatáspolitikai dokumentumokba, a pedagógusképzésbe és a tantervi követelményekbe.
- A kormányzat a terület stratégiai alapú fejlesztése érdekében első lépésként kezdeményezzen egy **részletes háttérelmézést a globális nevelés helyzetéről** a kapcsolódó oktatási területekkel összefüggésben, szakértők és kutatóintézetek bevonásával, amely alapot nyújthat később egy stratégia kidolgozásához.
- **A kormányzat erősítse meg a civil szervezetekkel és az egyéb nem állami szereplőkkel való együttműködést**, mivel a globális felelősségvállalásra nevelés tartalmának kidolgozása és megvalósítása csak így biztosítható hatékonyan a formális és nem-formális oktatási keretek között. Ennek képezze részét egy **egyeztető testület felállítása** a kormány koordinálása mellett.
- Teremtse a kormányzat **kiszámítható és hosszútávon tervezhető pénzügyi forrásokat** a globális nevelés támogatására, beleértve a korábbi szemléletformálási pályázatok újraindítását és az EU-s projektek önrészenek biztosítását.
- A magyar kormánzatnak **célzott kapacitásépítési programokkal** kell támogatnia az oktatókat, intézményirányítókat, döntéshozókat, civil szervezeteket és szakembereket a korszerű és hatékony globális nevelési kezdeményezések megvalósítása érdekében, egyúttal, hogy elősegítsék az oktatási rendszer modernizálását, és növeljék a hazai és EU-s források sikeres felhasználását.

A HAND Szövetség magyar uniós elnökséghez kapcsolódó tevékenységeit az Európai Unió finanszírozza a HAND Elnökségi projektje keretében. Az „Együtt egy nyitott, igazságos és fenntartható Európa felé a világban – Negyedik Trió EU Elnökségi Projekt” az Európai Unió társfinanszírozásával valósul meg, a magyar HAND Szövetség; a spanyol La Coordinadora; a belga CNCDC-11.11.11 és 11.11.11., mint nemzeti civil szervezeti platformok, valamint a CONCORD, mint európai civil szervezeti szövetség partnerségében, közösen munkálkodva a fenntartható fejlődés és nemzetközi együttműködés területén.

Az Európai Unió
támogatásával

PRESIDENCY
PROJECT
ES BE HU